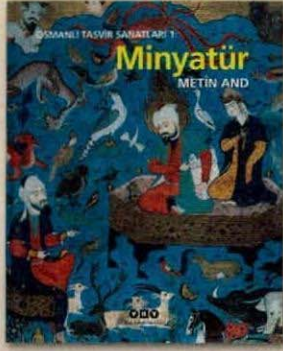

RESME UZAK DURAN UYGARLIKTAN RESİMLER

Osmanlıların zengin tasvir alemi

OSMANLI TASVİR
SANATLARI 1: MİNYATÜR
Metin And
Yapı Kredi Yayınları
600 sayfa, 125 TL

①

Metin And'ın kitabı, Batı dünyasının aksine dini tasvirin çok sınırlı olduğu Osmanlı uygarlığının günlük hayat mekânlarında, eşyalarında oluşturduğu zengin tasvir dünyasını gözler önüne seriyor.

HAYRİ
FEHMİ YILMAZ

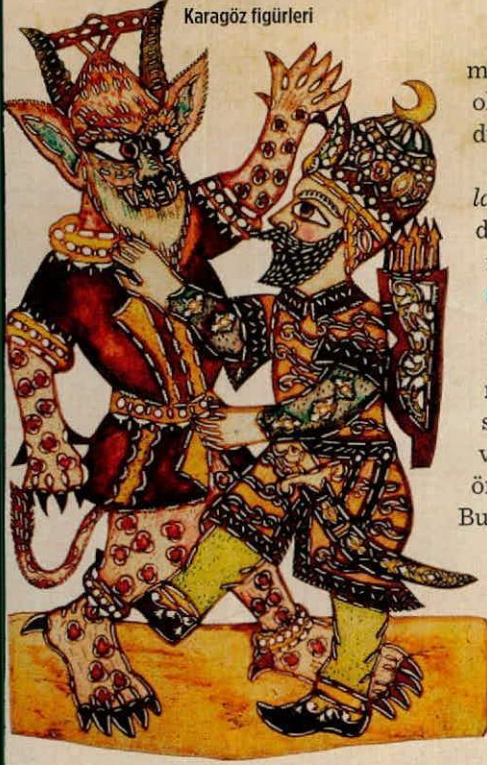
Görsel tasvirde uzak durduğu düşünülen bir uygarlığın resimli anlatım ile ilişkisini açıklamak zaten başlı başına ciddi bir sorunken, konunun bugüne kadar akademik ve anlaşılması güç metinler halinde ele alınması, meselenin geniş kitlelerce okunmasını ve kavranmasını zorlaştırmıştır. Osmanlı sanatı çalışmalarına kendi bakış açısını getiren bir araştırmacı olan Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları 1: Minyatür* isimli eserinde sözkonusu zorluğu teknik terim ve tariflerden uzak, keyifle okunan bir metinle aşmayı başarmış. İyi seçilmiş görseller, kitabın özenli grafik tasarımıyla birleşince ortaya gözlere de hoş gelen, değerli bir eser çıkmış.

Hoca, iki kitap olarak planladığı bu çalışmanın ilk cildinde ağırlıklı olarak minyatürleri, yani kitap resimlerini konu alıyor. Daha az tanıyan Osmanlı tasvirleriyle ilgili bölümlere, yani çarşı ressamlarına, ev ve sarayların duvarlarını ve tavanlarını süsleyen resimlere ise kısa tanıtım yazıları ve birkaç güzel örnekle değinmekle yetiyor. Bu bölümün deva-

Hırsızlarla dervişin öyküsü, *Hümâyünnâme*.

Karagöz figürleri

mında, halı ve kilim, kumaşlar, işlemler, peşkirler, çini sanatı, madeni eserler üzerindeki tasvirler, yazı ve tasvir, Türk gölge oyunu (Karagöz), kâğıt oymacılığı, cilt kapağı, çekmece, kutu ve sandık, tepsi üstü, cam altı gibi bazı başlıkları yine kısaca ele alıyor. Batı dünyasında görülen anıtsal resim sanattan farklı olarak dini tasvirin çok sınırlı olduğu bir uygarlığın günlük hayat

Kadın tasvirli çini tabak.

mekânlarında, eşyalarında oluşturduğu zengin tasvir dünyasına dikkat çekiyor.

Osmanlı Tasvir Sanatları 1: Minyatür, 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadarki dönemde Osmanlı minyatür sanatının gelişimini kronolojik olarak tanıtıyor. 19. yüzyılda artık etkisini yitiren kitap resminin son örnekleri Zenanname ve Sefarretname-i İran'ı da örneklerle değerlendiriyor. Bu bölümün sonunda Metin

And Hoca, Osmanlı şehirlerindeki cami, saray ve konakların duvarlarında görülen resimler ve kitap sanatları arasındaki benzerlikleri ele alıyor. Sonraki bölümde bir saray

sanatı olarak minyatürleri ve bu eserleri üreten nakkaşları mercek altına alıyor. Nakkaşhane, nakkaşlar ile ilgili belgeler, nakkaş isimlerini ve memleketlerini konu alan listeler son derece ilgi çekici. Metin And, bugünkü İran coğrafyasından Osmanlı ülkesine gelen sanatçılar üzerinden iki farklı dünyanın yakın ilişkisini de sergilemeyi ihmal etmiyor. Yapılan işin aşamalarını anlattığı bölümde nakkaşların kullandıkları teknikler ve üretim yöntemlerine değiniyor. Osmanlı saray çevresinde gelişen ve desteklenen kitap resimleri ve ressamları hakkındaki son bilgiler çok sınırlı olduğundan, bu bölüm sanat tarihinin loş kalmış bir alanına ışık tutuyor.

Kitabın dördüncü ve son bölümü ise minyatür sanatının konularına göre sıralıyor. Metin

Keman (rebab)

Çeng

And'ın kaleminden; padişah portrelerinin, padişahların günlük yaşam sahnelerinin, savaş ve sefer sahnelerinin saray sanatının en önemseddiği konular olduğunu öğreniyoruz. Ardından sıra dini tasvirlere geliyor. İslam inancı dini konulu tasvire karşı olsa da eserin bu sayfalarında başta miraç ve mucizeler olmak üzere Peygamberin hayatından önemli sahnelerin Osmanlı nakkaşları tarafından resmedildiğini görüyoruz. Çok yaygın olmasa da şehir ve yerleşim resimlerinin, günlük yaşam sahnelerinin, kuşlar ve diğer hayvanların, efsanevi yaratıkların ve bitkilerin yine her biri farklı el yazmalarından alınan örnekleri de bu bölümde kronolojik olarak sıralanıyor. Buradaki minyatürler, ait oldukları dönemler hakkında önemli birer tarihi belge niteliği taşıyor. Saray kütüphanelerinin gizli raflarından dünyanın farklı yerlerindeki kütüphanelere dağılan görsel malzeme de eserde başarılı bir şekilde bir araya getiriliyor.

Metin And Hoca maalesef iki kitap olarak tasarladığı çalışmasını tamamlayamamış, "Çarşı Ressamları" ve üzerinde tasvir

bulunan her türlü malzeme ele alacak ikinci cildi yazamamıştır. Oysa hocanın bu konularda değişik tarihlerde yazılmış ve tek tek farklı sorunları ele alıp yorumlayan makaleleri çok önemlidir. Bugün bunlar ancak zor ulaşılan dergi ve kitaplarda bulunabilmektedir. Bu nedenle, Yapı Kredi Yayınları'nın Osmanlı uygarlığını daha iyi tanımamızı sağlayacak ikinci cildi yayınlama düşüncesi son derece yerindedir. ■